

TEKINTSÜK EGYMÁST FELNÖTTEKNEK!*

A tőkés valutaért beszerezhető folyóiratok lemondásának ügye megmozgatta az egész magyar értelmiséget. Ezt nemcsak a rádióban és a sajtóban nyilvánosságra hozott nyilatkozatok jelezték, hanem például az a levél is, melyet a kérdés kapcsán a MTESZ elnöke intézett a miniszterelnökhöz. Bár az alábbiakban semmi olyat nem írunk, ami alapvetően új lenne egy folyóiratgyarapítással foglalkozó könyvtárosnak, köteleességünknek érezzük, hogy részt vegyünk a TMT által indított vitában, és másokat is arra buzdítsunk: alakítsák ki vagy gondolják át álláspontjukat. Csak a kollektív bölcsesség mutathatja meg a kiutat a jelenlegi nehéz helyzetből, és ha már vannak széles körben elfogadott irányelvek, akkor jöhet egy bizottság, amely alkalmazza őket.

A folyóiratok lemondásával kapcsolatos valamennyi magyarázat arra hivatkozik, hogy az adott helyzetben a legkisebb rossz következett be. „Adott helyzet” alatt – a sorok között – az alábbiakat értik:

- a hazai folyóiratállomány beszerzésére fordított összeg kényszerű csökkentése kb. egymillió dollárral;
- a rendelkezésre álló igen rövid idő;
- az országban legalább egy példánynak kell maradni minden eddig előfizetett folyóiratról.

Vitatkozunk *mindhárom tétellel*.

Ha rajtunk múlt volna, körömszakadtáig ragaszkodunk a népgazdasági szinten nevetségesen kicsiny egymillió dollárhoz, hiszen megtakarítása néhány év múlva súlyos tízmilliókba, ha nem többre fog kerülni. Ez az összeg *egyetlen*, tőkés exportra is dolgozó nagyvállalat dollár-termelésének csupán a töredéke, ahol a műszaki fejlesztésre dollárban kiadott összeg ugyancsak nagyobb ennél. Márpedig műszaki információ nélkül a műszaki fejlesztés mit sem ér. A pénzt tehát másutt kellett volna megtakarítani!

Az első felszólítás a folyóiratrendelések csökkentésére a Posta Központi Hírlap Irodától jött a múlt nyár elején, kevéssé meggyőző szöveggel és formában. Ezt augusztus végén követték a főhatóságok határozottabb levelei, melyekben még mindig nem jelölték meg a csökkentendő összeg nagyságát, ezért országos szinten csak 8%-os megtakarítást lehetett elérni. A végleges lemondások hírére szeptember elején az orvoskönyvtárosok konferenciáján hallottuk, de csak hallottuk, mert a hivatalos értesítés december elején érkezett, amikor már valóban semmit sem lehetett tenni. Minthogy akkor ezt nem

tudtuk, *három nap alatt* elkészítettük a budapesti gyógyszergyárak és a Gyógyszerkutató Intézet összehangolt javaslatát arra vonatkozóan, hogy a megadott összeghatáron belül (ez az eredetinek csupán egyharmada volt) mely folyóiratokhoz ragaszkodunk és melyekről tudunk lemondani. Életveszélyben még a sánta is felpattan, az elemi munkaeszközöket féltő könyvtárosoktól legfeljebb néhány hét alatt össze lehetett volna szedni a javaslatokat.

Ellenezzük a „sok folyóiratról egyet-egyet” elvet. Jó ideje ismert *Bradford* törvénye, mely szerint a világon megjelent legfontosabb cikkek túlnyomó része a folyóiratoknak csupán egy töredékében jelenik meg. Ezek birtokában tehát minden lényeges szellemi áramlatról, tudományos felfedezésről vagy műszaki fejlesztésről tudomást szerezhethetünk. Ami ezeken a kulcsfontosságú folyóiratokon kívül esik, esetenként érdekes lehet, de nem határozza meg a tájékozottságunk szintjét. A tudományos kutatással vagy műszaki fejlesztéssel foglalkozó szakember pedig nap mint nap kell, hogy forgassa a kulcsfolyóiratokat, különben reménytelenül lemarad. Ezt a lehetőséget semmiféle könyvtárközi kölcsönző szolgálat nem nyújtja, még akkor sem, ha a jelenleg általános 4–6 hét helyett 1–2 nap alatt kapnánk kézhez a különlenyomatokat. Fontos a gyorsaság is, amely lehetővé teszi az új elképzelések ellenőrzését vagy a sürgős tárgyalásokra való felkészülést.

A magyarországi könyvtárközi kölcsönzőszolgálatot nem lehet, de nem is érdemes olyan jól kiépíteni, hogy felvegye a versenyt a British Library Kölcsönző Részlege (BLLD) nyújtotta lehetőségekkel. Innen két hét alatt bizonyosan megkapjuk az anyagot, és elgondolkozhatunk azon, mi olcsóbb, előfizetni egy folyóiratot, vagy Angliából megrendelni évente néhány tucat cikkmásolatot. A hazai nagy könyvtárak másolókapacitása korlátozott, rengeteg az adminisztráció, gyakran az a benyomásunk, hogy többre kerül a leves, mint a hús. Emellett nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a folyóiratmásolást külső felhasználónak rendszeresen végző intézmények a kiadónak térítéssel tartoznak, ezt ugyancsak devizában kell fizetni. A fizetés elmaradása pedig a mai, embargókkal terhes világban súlyos következményekkel járhat.

Messzemenően egyetértünk *Wix Györgyné* javaslatával: a rendelkezésre álló pénzüsszegek felosztása a könyvtárak között ideális megoldásnak látszik. Ezt először a hálózati és más könyvtárak között kellene elvégezni, melyek tovább oszthatnák a kontingentet a

* Hozzászólás az információs rendszerünk folyóiratbázisáról szóló vitához.

kisebb egységeknek. Nem kellene feltétlenül ragaszkodni a bázisszemlélethez: az eddigi kvóták vitaalapul szolgálhatnának, melyeket a közérdeknek megfelelően csökkenteni is lehetne. A könyvtárosok és az olvasók ezáltal jobban vigyáznának a pénzre, hiszen csak a saját kontingensüket pazarolhatnák. Lényegesen ésszerűsödne a folyóirat- és könyvbeszerzés, lekopnának a presztizs-rendelések, megszűnne az érdektelenség az ésszerű takarékoskodással szemben. Nagyobb esély lenne a hosszú idő óta berögződött olvasási szokások megváltoztatására s ezáltal

tal lényegesen könnyebbé válnék a kibontakozás. Mindenki sokkal jobban magáénak érezné a könyvtárat, annak milliós értékeivel együtt. Felelősségtudattal és még odaadóbb munkával hálálnánk meg, ha önálló döntésre képes felnőtteknek tekintenének minket.

Náray-Szabó Gábor–Nagy Zsuzsa
(Chinoi Műszaki Könyvtár és
Tudományos Információs Osztály)

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Művelődési Minisztérium Könyvtár Osztály, az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ, az Országos Oktatástechnikai Központ és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Audiovizuális Munkabizottsága *pályázatot hirdet* médiatárak szervezésével, szolgáltatásaik közvetítésével összefüggő elméleti és módszertani kérdések összegyűjtésére, elemzésére és megírására.

A pályázat témái:

- médiatár szervezése, kezelése és szolgáltatásai, könyvtártípustól függetlenül bármely területen;
- médiatár egy adott oktatási intézményben, iskolatípustól függetlenül (általános ill. középfokú oktatási intézményben);
- médiatár a főiskolai, egyetemi oktatásban;
- médiatár közművelődési intézményben;
- integrált (köznevelési, közművelődési, szakmai) médiatár kialakítása.

Más, a fentiekhez hasonló, a kitűzött célt szolgáló anyaggal is lehet pályázni, amely még nem publikált.

A pályaművek formája lehet *írással*, lehetőleg audiovizuális melléklettel kiegészítve, lehet azonban *nem hagyományos* ismerethordozó, szövegmelléklettel kiegészítve.

Terjedelmi korlátozás nincs.

A pályaművek beküldendők egy példányban *1983. december 1-ig* a munkabizottság elnökéhez (dr. Tóth Dezső, Veszprém, Schönherz Z. u. 2. 8200).

Pályadíjak:	I. díj	4000 Ft
	II. díj	3000 Ft
	III. díj	2000 Ft.

A pályázattal kapcsolatos kérdésekre az érdeklődők a munkabizottság elnökétől, vagy az elnökség bármely tagjától kaphatnak választ. A pályázat kiírói fenntartják azt a jogot, hogy meg nem felelő pályaművek esetén a díjakat nem adják ki, illetve megosztott díjakat is kiadhatnak. A megfelelő anyagokat kiadványban megjelentetik, ez esetben a művek szerzői külön szerzői tiszteletdíjban részesülnek.

1982. december

Művelődési Minisztérium
Könyvtár Osztály

Országos Oktatástechnikai Központ

OSZK Könyvtártudományi
és Módszertani Központ

MKE Audiovizuális Munkabizottság